ABOUT OLDNESS OF THE TOPONYM *OLTENIA*

(Abstract)

In this paper we deal with the Alexander Mareş's opinion concerning oldness of the toponym *Oltenia* expressed in the article *How old the toponym Oltenia is*, published in LR, LVII, nr. 2, p. 198–202, Bucureşti, 2008.

Cuvinte-cheie: Oltenia, document, vechime.
Key-words: Oltenia, document, oldness.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti",
Bucureşti, Calea 13 Septembrie, nr. 13

Teodor Oancă

LOCALIZĂRI DIALECTALE ŞI ARII ANTROPONIMICE

Numele de familie pe care le discutăm provin din porecle care au la bază termeni regionali. Aceştia au fost reţinuţi din cărţile: *Soluţii şi sugestii etimologice*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2001, şi *Certitudini şi ipoteze etimologice,* Editura Academiei Române, Bucureşti, 2007, ambele semnate de Dumitru Loşonţi.

Cuvintele discutate de autor figurează în DA, DLR, DEX, MDA, cu „etimologie necunoscută" sau cu etimologie „greşit ori insuficient explicată"[1].

Pe noi ne-a interesat localizarea acestor termeni, iar datele obţinute au fost coroborate cu frecvenţa şi distribuţia teritorială a numelor de familie[2] formate de la porecle care au rezultat de la aceste cuvinte. Metoda de cercetare utilizată este *geografia antroponimică*[3]. În felul acesta devine posibilă cunoaşterea cu mai multă certitudine a ariei de răspândire a unui termen dialectal, în condiţiile în care nu dispunem de o hartă dialectală.

[1] Loşonţi[2], p. 5.

[2] Frecvenţa şi distribuţia teritorială pe regiuni şi judeţe a numelor de familie au fost extrase din Baza de date antroponimice a României (BDAR).

[3] Cf. Teodor Oancă, *Geografie antroponimică românească. Metodă şi aplicaţii,* Editura de Sud, Craiova, 1998; *idem, Onomastică şi dialectologie,* Fundaţia „Scrisul Românesc", Craiova 1999.

BDD-A567 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 16:13:13 UTC)

Porecla care are la bază un termen dialectal nu s-a putut naşte, de regulă, decât în aria de răspândire a termenului respectiv. Această arie dialectală coincide cu „vatra antroponimică”[4] a numelui de familie rezultat de la acea poreclă. Uneori frecvenţa concentrată într-o zonă a unui nume de familie, care face trimitere la un cuvânt dialectal, poate fi un indiciu că acolo termenul dialectal a fost activ în trecut, apoi a dispărut din uz, el nemaifiind înregistrat în anchetele dialectale[5]. Pe lângă acest exemplu, de reconstituire a ariei dialectale a lui *agud* „dud” în Crişana, prin frecvenţa numelui de familie *Agud,* n. fam., **Bârgău** poate fi ilustrativ şi din alt punct de vedere. Porecla de la care a rezultat acesta este *Bârgău*, creată de la apelativul *bârgău* „clopot de tablă care se pune pe oi” (Loşonţi[2], p. 26), cunoscut în localitatea Bonţida, jud. Cluj. Numele de familie *Bârgău* figurează în DFNFR cu frecvenţa 358, din care în Moldova 281. Judeţele Bacău (cu frecvenţa 97), Neamţ (64) şi Vaslui (86) pot fi considerate ca reprezentând vatra antroponimică a acestui nume de familie. Rezultă de aici că termenul dialectal *bârgău* este cunoscut pe o arie mult mai largă, atât în Transilvania, cât şi în Moldova. Dăm în continuare alte exemple.

Numele de familie **Bocioacă** (în DFNFR are frecvenţa 524) provine din porecla *Bocioacă*, creată de la apelativul omonim, cu sensul „măciulie” (cf. DNFR, p. 68). Acelaşi sens figurează şi la Loşonţi[2], p. 31, cu menţiunea că termenul e cunoscut în judeţele Bihor şi Sălaj. Potrivit frecvenţei numelui de familie *Bocioacă*, vatra antroponimică a acestuia cuprinde judeţele de nord ale Munteniei : Argeş (cu frecvenţa 34), Dâmboviţa (61), Prahova (113), Buzău (91), Brăila (56), adică 67 % din frecvenţa absolută. De reţinut că termenul dialectal e cunoscut şi în Banat (CADE), dar fără implicare antroponimică.

Numele de familie **Borfotină** (neînregistrat de DNFR) a provenit din porecla *Borfotină*, explicabilă prin apelativul *borfotină* „boarfă” (Loşonţi[2], p. 34). Frecvenţa 49 a numelui de familie *Borfotină* (DFNFR), din totalul de 69, este înregistrată în judeţul Botoşani, ceea ce înseamnă că termenul dialectal poate fi localizat în acest judeţ.

O semnificativă răspândire muntenească prezintă şi n. fam. **Bortan** (frecvenţă 167 din totalul de 220). În Loşonţi[2], p. 35, este reţinut apelativul *bortan* „arbore putred şi scorburos” şi, citându-se ca sursă bibliografică „Revista de lingvistică şi ştiinţă literară” de la Chişinău, se lasă să se înţeleagă că termenul e cunoscut şi

[4] Pentru conceptul de „vatră antroponimică” vezi Teodor Oancă, *Geografie antroponimică românească. Metodă şi aplicaţii*, p. 70. *Vatra antroponimică* este „zona în care s-a creat numele /…/ de unde acesta a migrat spre alte ţinuturi, prin purtătorii lor”.

[5] Cf. Teodor Oancă, *Reconstituirea ariei laterale dialectale* ***agud***, în *Studia in honorem magistri* ***Vasile Frăţilă***, Editura Universităţii de Vest, Timişoara, 2005, p. 407–412.

BDD-A567 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 16:13:13 UTC)

dincolo de Prut. Prin n. fam. *Bortan,* aria de răspândire a apelativului de la care a rezultat acesta devine mai convingătoare.

Apelativul *bubui* „moț (la păsări)" este cunoscut în județele Sălaj şi Cluj (Loşonți[2], p. 37). Numele de familie **Bubui** (cf. DFNFR, cu frecvența 82), prezintă concentrare maximă în județul Bihor (frecvența 70), ceea ce înseamnă o lărgire a ariei de cuprindere a apelativului omonim.

Termenul *cârdei* „grup mai mic de oi" (Loşonți[2], p. 46) a fost înregistrat la Pârâul Cârjei, jud. Neamț. Numele de familie **Cîrdei** (BDAR, frecvența 169), este bine reprezentat în județul Iaşi, prin cele 132 de persoane cu acest nume. În județul Neamț, frecvența este 0. Aşadar, în jud. Neamț atestarea apelativului *cârdei* s-a făcut prin anchetă dialectală, iar în jud. Iaşi pe cale indirectă, prin prezența numelui de familie *Cîrdei.*

Numele de familie **Găvozdea** (BDAR, cu frecvența 122) este un derivat cu suf. *–ea* de la *Găvozd*[6], în care recunoaştem apelativul *găvozd* „cui de fier, piron" (DNFR). Loşonți[2], p. 90, preia informația din MDA, unde substantivul regional a fost înregistrat la Runcu Salvei, jud. Bistrița-Năsăud. Aria de răspândire a termenului *găvozd,* de la care a rezultat porecla *Găvozd,* devenită prin derivare *Găvozdea*, este mult mai mare, întrucât nu se poate justifica altfel frecvența de 97 a acestui nume de familie în județul Sibiu.

Aria termenului dialectal *moloman* „(om) leneş şi molâu, pierde-vară; (om) prost" (Loşonți[1], p. 81) poate fi apreciată având în vedere răspândirea numelui de familie **Moloman** (în BDAR figurează cu frecvența 222). Acesta prezintă în Moldova frecvența 153, repartizată astfel: 24–Bc, 13–Gl, 86–Iş, 4–Nț, 2–Vr, 24–Vs. Aşadar, putem considera că vatra antroponimică a numelui de familie *Moloman* este reprezentată de județele Bacău, Iaşi, Vaslui şi Galați şi că în acest teritoriu apelativul *moloman* a fost şi este activ în grai.

Loşonți[1], p. 99, înregistrează pe *pălălău*[1] cu sensul „prăjină groasă" (ca substantiv) şi „înalt, subțire" (ca adjectiv). Prin numele de familie **Pălălău** (BDAR, cu frecvența 118) putem aprecia că aria de răspândire a apelativului dialectal *pălălău* corespunde vetrei antroponimului *Pălălău*, prezent cu frecvența 14 în jud. Argeş, 23 în jud. Giurgiu şi 44 în jud. Teleorman.

Din cele arătate mai sus rezultă că, prin identificarea pe baza cunoaşterii frecvenței şi a distribuției în teritoriu a numelor de familie, care provin din porecle formate de la termeni dialectali, pot fi apreciate cu mai multă certitudine ariile

[6] În DNFR, *Găvozdea* se explică greşit prin derivarea termenului comun *găvozd*.

BDD-A567 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 16:13:13 UTC)

dialectale ale acestor termeni, atunci când avem prea puține sau deloc informații care privesc localizarea lor.

ABREVIERI

BDAR = Baza de date antroponimice a României (BDAR), constituită în anul 1994, care a existat la Laboratorul de onomastică de la Facultatea de Litere a Universității din Craiova. În cadrul acestui laborator a fost elaborat şi publicat *Dicționar de frecvență a numelor de familie din România (DFNFR)*.

CADE = *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească*". Partea I: *Dicționarul limbii române din trecut şi de astăzi*, de I.-Aurel Candrea, Bucureşti, Editura Cartea Românească, [1931].

DA = *Dicționarul limbii române*, [publicat de Academia Română, sub redacția lui Sextil Puşcariu], Bucureşti, 1913–1949.

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române,* [Bucureşti], Editura Academiei române, 1975.

DFNFR = *Dicționar de frecvență a numelor de familie din România (DFNFR)*, redactor responsabil prof. univ. dr. Teodor Oancă, vol. I, A–B, Editura Universitaria, Craiova, 2003.

DNFR = Iorgu Iordan, *Dicționar al numelor de familie româneşti,* Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1983.

DLR = *Dicționarul limbii române,* serie nouă [publicat de Academia Română], Bucureşti, 1965 ş. u.

Loşonți[1] = Dumitru Loşonți, *Soluții şi sugestii etimologice,* Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001.

Loşonți[2] = Dumitru Loşonți, *Certitudini şi ipoteze etimologice,* Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007.

MDA = *Micul dicționar academic*, I–IV, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001–2003.

DIALECTAL DISTRIBUTIONS AND ANTHROPONIMY AREAS

(Abstract)

Knowing the frequence and spreading in the territory of family names, coming from nicknames or dialectal terms, one can more surely approximate the dialectal areas of those terms, whenever we have too little, or no information about their distribution.

Cuvinte cheie: bocioacă, borfotină, bortan, bubui, cândei, găvozdea, moloman, pălălău.
Keywords: *bocioacă, borfotină, bortan, bubui, cândei, găvozdea, moloman, pălălău.*

Craiova, str. 1 Mai, nr. 67, bl. 21, sc. 2, ap. 10

BDD-A567 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 16:13:13 UTC)